

Parella de premis: Maria Barbal i Víctor García Tur

Carles Montpart Tura

Aquests darrers mesos s'han publicat dues obres que duen l'aval de dos dels millors premis per a novel·la que es donen en l'àmbit de la literatura catalana. Es tracta del Josep Pla i del Sant Jordi, que han guanyat, respectivament, Maria Barbal i Víctor García Tur. En la nostra col·laboració d'aquest mes en fem un breu comentari.

El Cicle del Pallars

Maria Barbal (Tremp, 1949) es va donar a conèixer com a escriptora amb la novel·la *Pedra de tartera* (premis Joaquim Ruyra 1984 i Joan Creixells 1985), una obra a hores d'ara ja clàssica i que ha esdevingut un autèntic referent de la narrativa catalana contemporània. La novel·la, ambientada al Pallars, contava en primera persona, i amb una intensitat i maduresa expressiva que va sorprendre tothom tractant-se d'una *opera prima*, la vida de la Conxa, una dona anònima que se sent "com una pedra amuntegada en una tartera". Malgrat la brevetat del llibre, Maria Barbal va aconseguir impactar crítics i lectors tant per la precisió en l'ús del llenguatge literari —amarat de mots propis del parlar del Pallars— com per la formidable densitat narrativa que contenia. Tot i que inicialment la novel·la va ser publicada en una col·lecció de novel·la juvenil, tothom va coincidir que estàvem davant d'una petita obra mestra.

Amb el Pallars nadiu com a paisatge de referència, Barbal va publicar a continuació el recull de narracions *La mort de Teresa* (1986) i les novel·les *Mel i metzines* (1990) i *Càmfora* (premis de la Crítica 1992, Crítica Serra d'Or 1993 i Nacional de Literatura 1993). En aquestes obres, l'escriptora seguia

confegint històries d'amors i desamors, de gelosies i d'enveges, protagonitzades per personatges anònims i sovint solitaris les vides dels quals transcorrien gairebé sempre en contextos històrics i personals força difícils. Una de les característiques que marcarà ja des d'aquestes primeres novel·les la narrativa de l'escriptora pallaresa serà el protagonisme destacat que tindran els personatges femenins. En aquest sentit, tot i que no li agrada gaire parlar d'influències, l'escriptora sempre ha reconegut

la seva gran admiració per l'obra de Mercè Rodoreda. Recentment, Barbal va tancar el que s'ha anomenat Cicle del Pallars amb la novel·la *A l'amic escocès* (2019).

Cap a una temàtica més urbana

Maria Barbal, que tot i haver passat la infantesa i la primera joventut al Pallars ja vivia a Barcelona des de l'any 1964 —on s'havia instal·lat per continuar el batxillerat i, posteriorment, cursar la carrera de Filosofia i Lletres—, a partir de finals dels anys 90 va abandonant progressivament l'ambientació rural dels seus llibres i va centrant cada cop més les trames narratives dels seus relats en la gran ciutat. La seva obra, que pren un gruix considerable i que segueix gaudint d'una bona acollida tant per part dels lectors com de la crítica, va anar augmentant amb els anys amb títols com els reculls de contes *Ulleres de sol* (1994), *Bari* (1998), *La pressa del temps* (2009) i *Cada dia penso en tu* (2011), i les novel·les *Escrivia cartes al cel* (1996), *Carrer Bolívia* (1999), *Bella edat* (2003), *País íntim* (premi Prudenci Bertrana 2005), *Emma* (2008) i *En la pell de l'altre* (2014), aquesta última sobre el tema de la impostura. Un conjunt narratiu d'un gruix considerable que confirma l'autora com una de les veus narratives més importants

Maria Barbal

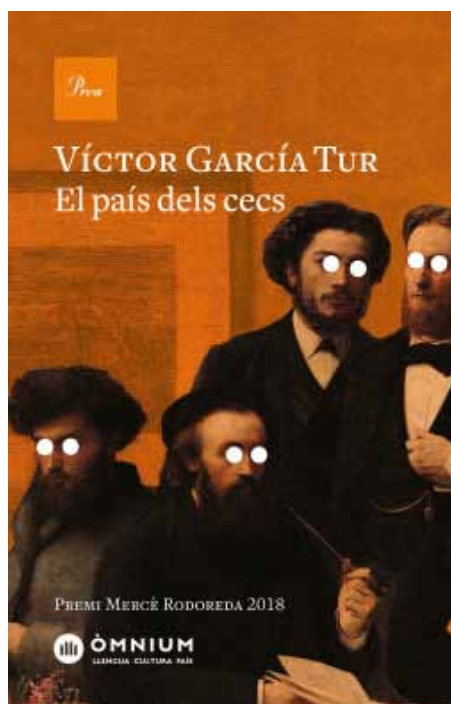
de l'actual panorama literari català. És aquest el motiu principal pel qual Òmnium Cultural ha concedit fa unes setmanes a Maria Barbal el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes en la seva darrera edició. En una breu semblança de l'autora, l'escriptor Ramon Solsona hi afegia un altre motiu: "El compromís de la Maria amb la llibertat és de pedra picada. Quan era del PEN Català va participar en molts actes en defensa d'escriptores perseguides. El 2016

va llegir el manifest de la Diada en la manifestació més multitudinària que s'ha fet mai a Lleida. Aleshores va expressar els anhels d'un poble que vol ser lliure, i ahir mateix no es va mossegar la llengua per alçar la veu contra l'empresonament de Jordi Cuixart i els altres represaliats. Maria Barbal no fa soroll, però les canta clares" ("*Pedra d'Honor de les Lletres*", *El PuntAvui*, 11-3-2021).

La felicitat és possible

L'última novel·la publicada per Maria Barbal, *Tàndem* (Destino, 2021), va obtenir el Premi Josep Pla i és molt probable que sigui un dels llibres més venuts en la propera diada de Sant Jordi. En aquesta ocasió, l'autora ens presenta la història de dos personatges —l'Elena i l'Armand— que entren en contacte d'una manera fortuïta i que aniran teixint una relació que els donarà la força que els faltava per superar un passat que per a tots dos ha esdevingut una llosa paralitzant. La novel·la, escrita amb la pulcritud estilística a què l'autora ens té acostumats, acaba esdevenint un autèntic cant a la felicitat de la maduresa, un moment vital en què és possible gaudir d'una segona oportunitat. Dos personatges, doncs, que més enllà de voler saber cadascú la història de l'altre, decideixen superar les

seves pors i rutines i convertir-se en un sincronitzat tàndem que els permeti seguir endavant en la vida. En l'entrevista que Anna Guitart va fer a Maria Barbal al programa *Tot el temps del món* (TV3, 11-3-2021), l'autora explicava que hi ha novel·les que flueixen de manera més natural i d'altres amb les quals t'hi has de barallar més. *Tàndem*, va dir, és de les primeres, i penso que aquest fet el lector també ho percep, ja que la lectura llisca amb la mateixa fluïdesa amb què ha estat escrita. Una pedra més, doncs, en la sòlida carrera literària d'una autora que ja és un autèntic clàssic.

Una veu innovadora que es consolida

Víctor García Tur (Barcelona, 1981) va obtenir el premi Sant Jordi 2020 de novel·la amb l'obra *L'aigua que vols* (Enciclopèdia i Òmnium Cultural, 2021), títol que es troba des de fa unes setmanes a les llibreries i que és un altre ferm

candidat a figurar a les llistes del més venuts del Dia del llibre. De fet, l'autor ha anat acumulant fins ara diversos premis, ja que va obtenir el Documenta amb el recull de contes *Twistanschauung* (Empúries, 2009), el Marian Vayreda de prosa narrativa amb *Els ocells* (Empúries, 2016), el Just Manuel Casero de novel·la curta amb *Els romanents* (Empúries, 2018) i el Mercè Rodoreda de contes i narracions i el de la crítica Serra d'Or amb *El país dels cecs* (Proa, 2019), potser l'obra que ha obtingut més bones crítiques entre totes les que ha escrit fins ara.

En tots aquests llibres destaca especialment la intenció de l'autor d'anar construint una sòlida obra narrativa, basada en un bon domini dels recursos lingüístics i estilístics i en una ferma voluntat de presentar al lector una proposta literària innovadora i lúdica. En aquest sentit és característic, entre d'altres aspectes —per exemple l'ús de la tipografia—, les invencions autobiogràfiques que proposa García Tur en la majoria de les seves obres. En la novel·la que comentem, el joc que introdueix l'autor consisteix a escriure una "Nota a l'edició francesa del 1996", a tall de justificació —i on hi figuren també els agraïments—, a incloure al llarg del llibre diversos aclariments d'una suposada traductora al català i a estrafer els noms d'alguns dels autors de les citacions inicials de les diverses parts. El joc tipogràfic també és molt present a la tercera part de la novel·la.

Una reflexió sobre la memòria

A *L'aigua que vols*, l'autor, que és dissenyador de formació i professor a l'escola Eina Centre de Disseny i Art de Barcelona i a

l'escola de literatura Bloom, manté aquest component entre lúdic i innovador començant la novel·la amb una primer part, anomenada "Textos crítics", en què omple les primeres seixanta-cinc pàgines amb frases soltes —una a cada pàgina, cadascuna una ampliació de l'anterior— i un text breu. Aquest recurs, que pot sorprendre el lector, prendrà el seu sentit al final de la novel·la. A la segona part, l'obra segueix amb un format més convencional i ens presenta la història d'una trobada familiar: amb motiu de la celebració del setanta-sisè aniversari de Marie Tremblaypierre, assistirem a la reunió dels seus diversos fills —Laura, Anne-Sophie, Hélène i Jean Paul— i de tot un seguit de personatges pintorescos que hi acudeixen en el marc d'un final d'estiu en un xalet de vacances a la vora d'un llac, al Quebec, al Canadà.

El gruix de la narració el constituïran, doncs, les històries de

cadascun dels quatre germans — que l'autor ens relata amb un estil molt atractiu, viu i ple de diàlegs— i els records d'infantesa de tota la família en el marc idealitzat que ara els serveix de trobada. La novel·la és una reflexió sobre les marques que deixa el pas del temps en tots nosaltres i sobre la importància de la memòria i de la llengua, així com de la crueltat que representa perdre tant l'una com l'altra, que és el procés en què anirem descobrint que es troba la matriarca de la trobada, l'entranyable Marie Tremblaypierre, i de la qual el lector no en tindrà tota la informació fins a la quarta i última part del llibre, titulada justament "Memorabilia".

L'aigua que vols també introdueix elements de cultura política que cap lector català no pot deixar de reconèixer. En aquest sentit, l'acció se situa pocs mesos abans del referèndum sobre la independència del Quebec que va tenir lloc l'any 1995. Les diferents posicions que sobre aquest tema

Víctor García Tur

tenen alguns dels germans no està gens allunyada de les opinions que han circulat pel nostre país els darrers anys. Aquesta, per exemple, és l'opinió d'una de les germanes: "Per què preferiria ser un país normal? Per preocupar-me de les coses que veritablement importen, en un país normal el país no el veus, el país només es fa visible quan arriben les eleccions, o quan els diaris fan servir la paraula de torn, o als Jocs Olímpics, però un parisenc, posem per cas, no veu el seu país quan baixa al carrer, un parisenc està immers en el país i només el veu de tant en tant, la resta del temps és feliç perquè no ha de pensar si el país és això o allò altre, si el definiria així o aixà, no l'envaeix l'esquizofrènia perquè no veu el país" (p. 197).

De fet, Víctor García Tur ha expressat en més d'una entrevista que tenia ganes de parlar d'aquest tema però posant-hi una certa distància, i que era això el que havia pretès situant l'acció de la seva novel·la al Quebec. En la "Nota" esmentada

abans hi ha aquesta explicació de l'autor: "El cert és que des de l'independentisme català i des de l'activisme per la llengua sempre hem buscat realitats culturals amb les quals emmirallar-nos. El Quebec n'és una. Per a mi tenia tot el sentit del món traslladar uns personatges que conec bé —amb il·lusions i problemes que conec bé, deia— a un escenari que desconec de totes totes" (p. 419). Una novel·la, en definitiva, que ens ofereix molts nivells de lectura i que l'autor ha sabut bastir amb un gran domini dels recursos literaris i a través d'una llengua molt treballada que, lluny d'efectismes innecessaris, dona una sensació d'una gran naturalitat. Un altre premi per tenir en compte.

